

स्थायी निर्देश क्र. ३६

निविदा मागविणे व संविदा करणे एकत्रित आदेश

(या स्थायी आदेशामध्ये खालील आदेश समाविष्ट करण्यात आलेले आहेत.

१. सुधारणा क्र.नप्रसं/निविदा मागविणे/०५/प्र.क्र.१५१/०५/९ दिनांक ५ जून, २००६)

नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय,

शासकीय परिवहन सेवा इमारत,

३ रा मजला, सर पोचखानवाला मार्ग, वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.

क्र.नप्रस /निविदा मागविणे /०५/प्र.क्र.१५१/०५/९

दिनांक : २९ डिसेंबर, २००५.

पहावे - १) उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग यांचे कडील शासन निर्णय क्र. भांखस.१०८८/(२५१२)/उद्योग-६, दिनांक २ जानेवारी, १९९२

२) शासन परिपत्रक क्र. जीइएन १०९३/२३६५/प्र.क्र १२६/९३/निवि-१४ दिनांक २०.१०.९३

प्रस्तावना

महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम १९६५ चे कलम ४९ नुसार नगरपरिषदांची आवश्यक कर्तव्ये व कार्ये नमूद केलेली आहेत. कलम ४९ (अ) अन्वये अशी कर्तव्य व कार्ये नगरपरिषदा स्वतः किंवा अभिकर्ता (Agency) मार्फत पार पाडू शकतात. अभिकर्त्यांकडून अशा प्रकारच्या कार्ये पार पाडण्यासाठी नगरपरिषद शासनाद्वारे विहित केलेल्या अटी व शर्तीशी विसंगत नसेल अशा अटी व शर्ती विहित करू शकतात.

०२. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम १९६५ चे कलम ९३ अन्वये निविदा मागविण्याबाबत तरतूद करण्यात आलेली आहे.

०३. उद्योग, उर्जा व कामगार विभागा कडील दिनांक २ जानेवारी, १९९२ चे पत्रानुसार, निविदा मागविणे संदर्भात मार्गदर्शक सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. शासन निर्णय क्र.भांखसा-२००२/(२९९०)/उद्योग-६, दि. ४ फेब्रुवारी २००३ अन्वये या मार्गदर्शक सूचने नुसार निविदा मागविणे संदर्भात ठरविण्यात आलेली कार्यपध्दती स्विकारणे नगरपरिषदांना बंधनकारक करण्यात आलेले आहे.

०४. मुख्यलेखापरिष्ठाक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन यांनी त्यांचे दि.२७.९.०४ चे पत्रानुसार शासन निर्णय दिनांक २ जानेवारी, १९९२ व शासन निर्णय दिनांक ४ फेब्रुवारी २००३ मधील कार्यपध्दतीचा वापर नगरपरिषदा करीत नसल्याचे या संचालनालयाच्या निदर्शनास आणून दिलेले आहे.

०५. वरील सर्व बाबींचा विचार करून नगरपरिषदांना निविदा मागविणे व संविदा करणे या साठी मार्गदर्शक सूचना देण्याच्या विचार या संचालनालयाचा होता. यास्तव अभिकर्ता नेमण्यासाठी निविदा मागविणे व संविदा करणे याबाबतच्या सर्व समावेशक मार्गदर्शक सूचना सर्व नगरपरिषदांना देण्यात येत आहे.

निर्णय

०६. महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायत व औद्योगिक नगरी अधिनियम १९६५ चे कलम ४९ (अ) अन्वये नगरपरिषदांचे कोणतेही कर्तव्य / कार्ये अभिकर्ता मार्फत करता येते.

०७. नगरपरिषदेने अभिकर्त्या मार्फत कार्ये / कर्तव्य पार पाडण्याचे धोरण स्विकारल्यास, निविदा प्रक्रिये द्वारे कार्यक्षम व योग्य अभिकर्ता निवडणे आवश्यक आहे. यासाठी महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम

१९६५ चे कलम ९३ नुसार व उद्योग व उर्जा विभागाचे शासन निर्णय दिनांक २ जानेवारी, १९९२ प्रमाणे निविदा मागवून संविदा करणे आवश्यक आहे.

०८. निविदा मागविणे व संविदा करण्या बाबत वितीय तत्वांचे पालन करणे व प्रक्रिये मध्ये पारदर्शकता राखणे आवश्यक आहे. वरील बाबी साध्य करण्यासाठी निविदा मागविण्यापूर्वी योग्य ती दक्षता घेणे आवश्यक आहे. यासाठी पुढील प्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

निविदा मागविण्यापूर्वी घ्यावयाची दक्षता

०९. ज्या कामासाठी किंवा खरेदीसाठी निविदा मागविण्यात येत आहे, त्या कामासाठी / खरेदीसाठी अर्थसंकल्पात तरतूद करण्यात आली आहे याबाबतची खात्री करण्यात यावी. निविदा मागविण्यासाठी सक्षम प्राधिकरणाची तांत्रिक मंजूरी घेण्यात यावी व अशी तांत्रिक मंजूरी घेतल्या नंतर अधिनियमाचे कलम ७२ अन्वये प्रशासकीय / वितीय मंजूरी घेण्यात यावी.

१०. निविदा मागविण्यापूर्वी कोणत्या प्रकारची निविदा करणे आवश्यक आहे. यांचा निर्णय घेणे आवश्यक आहे. असा निर्णय घेताना पुढील तपशील विचारात घेण्यात यावा.

निविदांचे प्रकार

११. निविदा ह्या संपूर्ण निर्मित कामासाठी म्हणजेच आऊट पुट बेसिस (out put basis) तत्वानुसार मागविण्यात याव्यात (उदा. घनकचरा व्यवस्थापनाअंतर्गत करार करित असताना शहरातील ठराविक क्षेत्रातील सर्व कचराकुंड्यामधील घनकचरा बंदिस्त वाहनातून दररोज उचलण्याकरिता करार करावा. परंतू असा घनकचरा उचलण्याकरिता किती वाहने व किती मजूर आवश्यक असतील याची संख्या ठरवून करार करू नये.) कंत्राटदाराला अपेक्षित सेवा पुरविण्याकरिता आवश्यकते प्रमाणे गाड्या / मजूर/तांत्रिक कर्मचारी लावण्याची मुभा असेल.

१२. वरील प्रमाणे करार करताना वाहनांचे किमान विनिर्देश (Specification), (उदा.वाहने किती जुनी आहेत, त्यावर कोणत्या प्रकारची उपकरणे आहेत, इ.) आवश्यकतेनुसार विहित करता येईल. त्याचप्रमाणे मजूर/कर्मचाऱ्यांच्याबाबतीत कमीत कमी पात्रता (उदा. शिक्षण, गणवेश, साहित्य, वय इ.) विहित करता येईल. असे करार करताना कामगार कायद्याचे काटेकोर पालन करण्याची जबाबदारी कंत्राटदाराची असेल.

१३. कामाची अमलबजावणी करिता किती मनुष्यबळ लागणार आहे या तपशीलावर आधारीत म्हणजेच इन पुट बेसिस (in put basis) तत्वावर निविदा मागविण्यात येऊ नये. नगरपरिषदेने कंत्राटदारामार्फत वापरल्या जाणा-या गाड्या/कर्मचारी इ. मोजण्याऐवजी अपेक्षित सेवा पुरविली आहे किंवा नाही याकडे लक्ष पुरवावे.

१४. कोणत्याही परिस्थितीत मनुष्यबळ पुरवठा करण्यासाठी संविदा करण्यात येऊ नये.

१५. नगरपरिषद हद्द्वीतील खाजगी मालमत्ताना नगरपरिषदेकडून काही सेवा पुरविण्यात येतात व या सेवेसाठी लाभार्थ्यांकडून सेवा शुल्क वसूल केला जातो. (उदा. सक्शन युनिट, पाणी पुरवठा टँकर, हॉटेल्सचा व जैव वैद्यकीय घनकचरा उचलणे इ.) नगरपरिषदेद्वारे सेवा शुल्क वसूल करून अशा सेवा पुरविण्याऐवजी नगरपरिषदा खाजगी कंत्राटदाराला अशा प्रकारचा सेवा पुरविण्यासाठी प्राधिकृत करू शकतात. नागरिकांनी वरील सेवेसाठी आपली मागणी नगरपरिषदेकडे किंवा कंत्राटदाराकडे नोंदविल्यास, कंत्राटदार विहित केलेल्या दराने सेवा शुल्क वसूल करून सेवा पुरवू शकतील. ही सेवा देणारा कंत्राटदार योग्य प्रकारे सेवा देतो किंवा नाही (उदा. सेवेचा दर्जा, आकारालेले दर, वेळेत सेवा पुरविलेली किंवा नाही इ.) याच्या वर नगरपरिषदेला नियंत्रण ठेवता येईल.

१६. ब-याच वेळी नगरपरिषदांना व्यवसायिक सेवा उपलब्ध करून घ्याव्या लागतात (उदा. वास्तूविशारद, अभियंता इ.) या सेवा करिता निविदा व संविदा करताना सर्वसाधारण: एकूण प्रकल्प किमती वर शतमान पध्दतीने (on percentage basis) मागविण्यात येऊ नये. कामाचे स्वरूप व व्याप्ती विचारात घेऊन ठोक पध्दतीने (lump sum) दर मागविण्यात यावे. व त्या प्रमाणे करार करण्यात यावे.

१७. नियमित करावयाच्या कामांकरिता व लहान लहान कामांकरिता, अशा कामांचे गट तयार करून निविदा मागविण्यात याव्यात. साधारणपणे अशा कामांचे एका पेक्षा जास्त गट तयार करावेत आणि एका पेक्षा जास्त व्यवसायिकाला एक किंवा एका पेक्षा अधिक गटाचे काम देण्यात यावे.

कामाची विभागणी

१८. काही नगरपरिषदा कामांची विभागणी करून कार्यादेश देत असतात ही कृती नियमबाह्य असून अशा प्रकारे कामाची विभागणी करून कोणतेही काम करू नये व एकाच ठिकाणी (रस्त्याचे कामाबाबत एका प्रभागा मध्ये काम एकच ठिकाणचे आहे असे विचारात घ्यावे) एक प्रकारचे कामाची निविदा, जर पुढील तीन महिन्यात पुन्हा होणार असेल तर ती वेगवेगळी न बोलविता, एकत्र स्वरूपाची मागविण्यात यावी.

दर करार

१९. नगरपरिषदांना काही कामे पुन्हा पुन्हा करावे लागतात (उदा. रस्त्याचे खड्डे भरणे, डांबरीकरण, पाणी पुरवठा पाईपलाईन चे दुरुस्त्या, मोटर / पंप दुरुस्ती) व प्रत्येक वेळी निविदा बोलविणे शक्य होत नाही. अशा कामांकरिता, विहित कालावधी करीता, दर करार करण्यासाठी निविदा मागविण्यात याव्यात.

२०. दर करार करताना सर्वात फायदेशीर असलेल्या दरानुसार उर्वरीत निविदाकारां मधून एका पेक्षाअधिक निविदाकारांशी करार करण्यास हरकत नाही. मात्र इतर निविदाकारांचे दर फायदेशीर असलेल्या दराच्या ५ टक्के फरकाच्या आतील असावे. तसेच सर्वात फायदेशीर दर देणा-या निविदाधारकास ५० टक्के काम देण्यात यावे व इतर निविदाधारकामध्ये उर्वरित कामाचे आदेश देण्यात यावे. उर्वरित कामाचे वाटप करताना सुरुवातीला कमी दर असणा-यांना अधिक प्रमाणात काम मिळतील याची दक्षता घेण्यात यावी.

निविदा समिती

२१. निविदा मागविण्यापूर्वी निविदा दस्ताएवजाची संपूर्ण छाननी करणे आवश्यक आहे. तसेच योग्य व सक्षम निविदाकार निवडण्यासाठी निविदा प्रक्रिया पारदर्शक असणे आवश्यक आहे. निविदा प्रक्रिये मध्ये कोणतीही त्रुटी राहू नये म्हणून नगरपरिषद स्तरावर निविदा समिती गठित करण्यात यावी. या समितीमध्ये पुढील अधिकारी असतील.

- i) मुख्याधिकारी,
  - ii) लेखापाल
  - iii) लेखापरिक्षक,
  - iv) संबंधित खातेप्रमुख
२२. निविदा समिती चे कामकाज पुढील प्रमाणे असेल.

- i) निविदा सूचनेचे प्रारूप तयार करणे
- ii) निविदांना प्रसिध्दी देणे
- iii) तांत्रिक बोली लिफाफयातील कागदपत्रांची तपासणी करून पात्र कंत्राटदार ठरविणे
- iv) वित्तिय बोलीची तपासणी करून, फायदेशीर बोलीची मंजूरी साठी शिफारस करणे

निविदा दस्तावेज

२३. निविदा बोलविण्यापूर्वी खालील दोन प्रकारचे दस्ताएवज काळजी पूर्वक तयार करण्यात यावे:

- i) निविदा सूचना (प्रसिध्दी व निविदा सूचनांमधील अटी व शर्ती)
- ii) करार पत्र (अटी व शर्ती)

२४. निविदा सूचनेतील अटी व शर्ती नुसार पात्र निविदाकारा कडून निविदा मागविण्यात येत असतात.सक्षम कंत्राटदार निवडण्याची कार्यपध्दती या दस्ताएवज मध्ये नमुद करण्यात येते. निविदा दस्ताएवजा मुळे कंत्राटदाराची पात्रता, निविदा विक्रिचे ठिकाण, निविदा सादर करण्याची पध्दती, निविदांची छाननी व स्विकृति, इ.बाबी स्पष्ट केल्या जातात. निविदा सूचना तयार करताना काही प्रमुख बाबी परिशिष्ट ब मध्ये नमुद करण्यात आलेल्या आहे व काही अतीमहत्वाचे बाबी खालील परिच्छेद क्र. २७ ते परिच्छेद क्र. ४२ नमुद केलेल्या आहेत. या सूचनांची काटेकोरपणे अमलबजावणी करण्याची जबाबदारी मुख्याधिकारी, संबंधित विभाग प्रमुख, अंतर्गत लेखापरिक्षक व नगरपालिकेची राहिल.

२५. निविदा मागविल्यानंतर व त्यापैकी सर्वात फायदयाची निविदा स्विकारल्यानंतर, पात्र कंत्राटदार व नगरपरिषद यांचे मध्ये लेखी करार करणे आवश्यक असते.हा करार दोन्ही पक्षांना बंधनकारक असल्याने कराराच्या अटी व शर्ती काय असतील त्यांची स्पष्ट कल्पना निविदाकारास असणे आवश्यक आहे. करारातील शर्ती व अटी चा अधीन राहून कंत्राटदार

निविदेचे दर भरत असतात. निविदाच्या अटी व शर्ती मध्ये अंतर्भूत करावयाचे महत्वाचे बाबी परिशिष्ट क मध्ये नमूद केलेल्या आहे. वरील परिशिष्ट मध्ये नमूद केलेल्या अटी व शर्ती प्रमाणे प्रारूप करार पत्र निविदा बोलविण्या पूर्वी तयार करावयाची जबाबदारी मुख्याधिकारी / खातेप्रमुखावर राहिल व निविदा काढण्यापूर्वी परिच्छेद क्र. २१ प्रमाणे स्थापित निविदा समिती ची मान्यता घ्यावी.

२६. वरील अटी व शर्ती नुसार केलेले करारपत्र न चूकता निविदा पत्रामध्ये समाविष्ट करण्यात यावे. करार पत्र हा निविदा दस्तावेजाचा भाग असावा. निविदा बोलविल्या नंतर करारपत्रातील अटी व शर्ती मध्ये कोणताही बदल करण्यात येऊ नये. अटी व शर्ती मध्ये बदल केल्यामुळे वित्तीय भारामध्ये (Financial Implication) बदल होत असेल तर, फेर निविदा बोलविण्यात यावी.

पात्रता ठरविण्याचे निकष

२७. नागरीकांना गुणात्मक व कार्यक्षम सेवा मिळण्यासाठी नगरपरिषदे कडून नियुक्त केल्या जाणा-या अभिकर्ते ची पात्रता ठरविणे आवश्यक आहे. अभिकर्ता नागरिकांना कार्यक्षमतेने व तत्परतेने सेवा पुरवु शकतो अशी पात्रता धारण करणारा असावा. पात्रता ठरविण्याकरीता सर्व साधारण पणे पुढील निकष असतील.

- i. तांत्रिक क्षमता :- उदा. साधन सामग्री ची उपलब्धता.
- ii. आर्थिक क्षमता :- कंत्राटीची अमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या बाबींवर गुंतवणूक करण्याची क्षमता.
- iii. अनुभव व पात्रता:- पूर्वानुभव व असे करार समाधान कारक पूर्ण केल्याबाबतचा तपशील कंत्राट अमलबजावणीसाठी आवश्यक असलेले तांत्रिकज्ञान संपादन केलेला कर्मचारी वर्ग.
- iv. नोंदणी व परवाने:- कंत्राटदार नोंदणीकृत व आवश्यक असलेले सर्व परवाना धारक असावा. (उदा.बांधकाम विषयक बाबी मध्ये कंत्राटदार सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचे कडील नोंदणी प्रमाणपत्र धारक असावा, पाणी पुरवठा विषयक बाबी साठी महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण यांचे कडील नोंदणी धारक असावा.)

२८. पात्रता सिद्ध करण्यासाठी कोणत्या दस्तावेजाच्या प्रति निविदे सोबत सादर करणे अभिकर्त्यास आवश्यक आहे. या मध्ये स्पष्टता असावी. पात्रता बाबत अनावश्यक दस्तावेज मागण्यात येऊ नये. तसेच निविदा सुचने मध्ये कोणते कागदपत्र आवश्यक आहे हे स्पष्टपणे विहित करण्यात यावे.

२९. पूर्वी केलेल्या कामांचा दर्जा चांगला नव्हता म्हणून कंत्राटदारावर नगरपरिषदेने कार्यवाही केली असल्यास त्याला अपात्र ठरविण्यात यावे.

संविदेमध्ये पदाधिका-याचा सहभाग नसणे

३०. अधिनियमातील कलम १६ (i) नुसार नगरपरिषदेच्या कोणत्याही संविदे मध्ये नगरसेवकांचा प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष सहभाग असल्यास, असा नगरसेवक अपात्र ठरतो. यामुळे नगरपरिषदेच्या कोणत्याही संविदे मध्ये नगरसेवकांचा प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष सहभाग असणार नाही. यासाठी निविदा धारकाकडून निविदासंदर्भात नगरसेवकांशी प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष संबंध नसल्याचे परिशिष्ट अ प्रमाणे प्रतिज्ञा पत्र घेण्यात यावे.

३१. असा सहभाग नंतर आढळल्यास अधिनियमातील कलम १६ व कलम ४४ अन्वये अपात्र ठरविण्याची कार्यवाही करण्यात यावी. तसेच त्या नंतर असा करार रद्द करण्यात यावे व झालेल्या कामाबाबत देय रक्कम जप्त करण्यात यावी.

ब्रँड नेमने निविदा न मागविणे

३२. साधारण: निविदा कोणत्याही ब्रँड नेमने मागविण्यात येऊ नये. परंतु ब्रँड च्या नावाची निविदा मागविणे आवश्यक असल्यास अशा वेळी ब्रँड चे नांव किंवा त्याच्या समतुल्य अशा उल्लेख निविदा सूचनेत आवश्यक करण्यात यावा.

निविदा सूचना प्रसिध्द करण्याची पध्दती

३३. मागविण्यात येणाऱ्या निविदां मधून स्पर्धात्मक दर प्राप्त होण्यासाठी अशा निविदा सुचनांना जास्तीत जास्त प्रसिध्दी देण्यात यावी. अधिनियमातील कलम ९३(६) अन्वये रु.१०,०००/- पेक्षा जास्त खर्च असलेल्या कामांना वर्तमानपत्रात जाहिरात देवून निविदा मागविणे आवश्यक आहे. अंदाजपत्रकीय रक्कमे नुसार पुढील प्रमाणे निविदा सूचना प्रसिध्द करण्यात यावी.

अ.क्र	अंदाजपत्रकीय रक्कम	दैनिकाचा खर्च/दर्जा
१	रु.५,००,०००/- पेक्षा कमी	२०,००० प्रती खर्च असलेले जिल्हास्तरीय दैनिक
२	रु.५,००,००० ते १,००,०००,००	अ. राज्य स्तरीय दैनिक ब. २०,००० प्रती खर्च असलेले जिल्हास्तरीय दैनिक
३	रु.१,००,०००,०० पेक्षा जास्त	अ. राष्ट्रीय स्तरावरील दैनिक ब. राज्य स्तरीय दैनिक क. २०,००० प्रती खर्च असलेले जिल्हास्तरीय दैनिक

(सुधारणा क्र.नप्रसं/निविदा मागविणे/०५/प्र.क्र.१५१/०५/९ दिनांक ५ जून, २००६)

३४. शक्य त्या ठिकाणी निविदा सूचना प्रसिध्दीसाठी website चा वापर करावा. निविदा सूचना website द्वारे प्राप्त करून घेणे (Down load) शक्य असावे व अर्जाची किंमत स्वतंत्र धनादेशाद्वारे अदा करता येऊ शकेल.
३५. निविदा प्रत्येक व्यक्तीला विक्री साठी उपलब्ध असावे. कोणत्याही परिस्थितीत निविदाची विक्री पात्र कंत्राटदारसाठी सिमीत नसावी. निविदा ची विक्री नगरपरिषदेच्या जनसुविधा केंद्रा मार्फत करण्यात यावी. निविदेची किंमत परिशिष्ट ब च्या परिच्छेद ५ प्रमाणे असावी.

निविदा पूर्व सभा

३६. निविदा भरण्याची अंतिम तारीख पूर्वी आवश्यक असल्यास निविदा पूर्व सभा बोलविण्यात यावी व त्या मध्ये प्रस्तावीत निविदाला त्या अटी व शर्ती समजून सांगण्यात यावे. या प्रारूपामध्ये उपस्थिताकडून काही सुधारणा सुचविल्यास व त्या नगरपरिषदेला मान्य असल्यास त्या प्रमाणे अटी व शर्ती मध्ये सुधारणा करण्यात याव्यात. त्यानंतर ज्या कंत्राटदाराला विना अट या अटी व शर्ती मान्य आहेत फक्त त्याच्या निविदेचा विचार करण्यात यावा.

निविदा सादर करणे

३७. निविदा सादर करण्यासाठी येणारा सर्व खर्च कंत्राटदाराने सोसावयाचा आहे. निविदा द्विप्रतीत मागविण्यात याव्यात. दुय्यम प्रति मधील निविदा पत्र सिलबंद करून नगरपरिषदेच्या अभिलेख कक्षाकडे जतन करण्यात यावे. निविदे संदर्भात वाद उदभविल्यास, सिलबंद निविदा उघडून निविदा पत्राची तपासणी करता येईल. द्विप्रतीत असलेल्या निविदा पत्रा सोबत मुळ निविदा पत्रास जोडण्यात आलेल्या सर्व कागदपत्रांच्या प्रति असतील.

इसारा रक्कम

३८. निविदे सोबत इसारा रक्कम, शक्यतो, धनाकर्ष, मुदत ठेवी किंवा बँक हमीद्वारे घेण्यात यावी. अपात्र निविदाकारांना किंवा वित्तिय बोली मध्ये नामंजूर झालेल्या निविदाकारांना, त्यांनी जमा केलेली इसारा रक्कम लवकरात लवकर परत करणे शक्य व्हावे म्हणून फक्त पात्र निविदाकारांचे धनाकर्ष नगरपरिषद निधी / अनामत निधी मध्ये जमा करावा. अपात्र निविदादारचे इसारा रक्कम धनाकर्ष परत करावे.

निविदा प्राप्ती

३९. निविदा मध्ये कमीत कमी तीन निविदा येणे आवश्यक आहे. विहित मुदतीत जर तीन पेक्षा कमी निविदा प्राप्त झाल्यास निविदा सादर करण्या साठी मुदत वाढ देण्यात यावी किंवा नव्याने निविदा बोलविण्यात याव्यात. निविदांना मुदत वाढ देण्यात येत असल्यास त्याची परिच्छेद ३३ प्रमाणे प्रसिध्द देण्यात यावी.

निविदा उघडणे

४०. दोन लिफाफा पध्दती नुसार मागविण्यात आलेल्या निविदांमधून सर्व प्रथम तांत्रिक बोलीचा लिफाफा क्र. १ उघडण्यात यावा. लिफाफा उघडल्यानंतर त्यामधील कागदपत्रांची तपासणी करण्यात यावी. तपासणी मध्ये प्रामुख्याने

कंत्राटदाराचे तांत्रिक पात्रता परिच्छेद क्र. २७ व परिच्छेद क्र. ३१ नुसार तपासण्यात यावी. तसेच त्याचा तपशील नोटीस बोर्ड वर प्रसिध्द करण्यात यावा. तपशील प्रसिध्द केल्यानंतर, पात्रते विषयी तक्रारी प्राप्त झाल्यास तक्रारीचे निवारण होई पर्यन्त वित्तिय बोलीचा लिफाफा क्र. २ उघडण्यात येऊ नये. लिफाफा क्र.१ उघडल्या नंतर वित्तिय बोलीचा लिफाफा क्र. २ उघडण्यासाठी किमान दोन दिवसाचा कालावधी देण्यात यावा. जर तीन निविदा पेशा कमी निविदाधारक पात्र झाले तर परिच्छेद ३९ प्रमाणे फेर निविदा बोलविण्यात याव्यात.

४१. निविदा सादर करण्यामध्ये कोणताही गैरप्रकार झालेला नाही याची खात्री मुख्याधिकारी यांनी करावी. गैरप्रकार आढळल्यास निविदा रद्द करण्याची कार्यवाही करण्यात यावी.

४२. परिच्छेद क्र.३० मधील तपशीलाचे उल्लंघन होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

निविदा स्विकृती

४३. तांत्रिक बोली मध्ये पात्र ठरलेल्या निविदाधारकांच्याच वित्तिय बोलीचा लिफाफा उघडण्यात यावा. एकदा तांत्रिक बोलीमध्ये पात्र ठराविण्यात आलेला निविदाकारास वित्तिय बोलीचा निविदा उघडतानां तांत्रिक बोलीच्या अटी व शर्ती करीता अपात्र ठरविता येणार नाही.

निविदा मंजूरी

४४. नगर विकास विभागा कडून शासन परिपत्रक क्र. जीईएन १०९३/२३६५/प्र.क्र.१२६/९३ नवि - १४ दि.२० ऑक्टोबर,९३ नुसार नगरपालिकेच्या विविध कामांसाठी निविदा मागविण्याच्या / स्विकारण्याच्या संदर्भात काही मार्गदर्शक सूचना परिपत्रक निर्गमित करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार अंदाजपत्रकातील स्विकमेपेशा कमाल १०% हुन जास्त स्विकमेचा निविदा त्या कमीत कमी दराच्या असल्यातरी, मंजूर अंदाजपत्रकातील स्विकमे पेशा त्या का जास्त आहेत याचे बाब निहाय परिक्षण करुन निर्णय घेण्याच्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. यासूचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे.

४५. अंदाजपत्रकीय स्विकमेच्या दरापेशा जास्त दराच्या निविदा प्राप्त झाल्यास असा निविदांना मंजूरीची शिफारस न करता फेर निविदा मागविण्यात याव्यात. तथापि कामाची अत्यंत निकड असल्यास अशा कामा करीता भागंशः आदेश (Part order) देण्यात यावे व उर्वरित कामांसाठी फेर निविदा मागविण्यात याव्यात.

४६. वार्षिक दर करारा करण्याकरीता अंदाजपत्रकीय स्विकमेच्या दरापेशा जास्त दराच्या निविदा प्राप्त झाल्यास असा निविदांना मंजूरी देऊ नये. तथापि अत्यावश्यक कामा करीता वार्षिक करार न करता केवळ तीन महिन्या करीता आदेश देण्यात यावे व उर्वरीत कालावधी करीता फेर निविदा मागविण्यात याव्यात.

वाटाघाटी

४७. पात्र निविदाकारां सोबत त्यांनी दिलेल्या वित्तिय बोली संदर्भात वाटाघाटी करता येणार नाही. अशा वाटाघाटी फक्त कमीत कमी दर असलेल्या निविदाकारा सोबत करता येतील.

निविदा न मागविता संविदा करणे

४८. अधिनियमाचे कलम ९३ (८) अन्वये, जिल्हाधिकारीयांच्या पुर्व मान्यतेने, निविदा न मागविता नगरपरिषद मुख्याधिकारी संविदा करू शकतात. अशी संविदा खालील ठिकाणी करता येते.

(अ) शासन निर्णय क्र. भांखस.१०८८/(२५१२)/उद्योग-६.दिनांक २ जानेवारी, १९९२ व शासन परिपत्रक क्र. जीईएन १०९३/२३६५/प्र.क्र १२६/९३/नवि-१ दिनांक २०.१०.९३ तसेच डी.जी.एस.अॅन्ड डी (Director General of Supplies & Disposals) अन्वये करण्यात आलेल्या दर करारा नुसार नगरपरिषदेने निविदा न मागविता करार करावेत. संबंधित जिल्हाधिका-याने प्रस्तावाची छाननी करुन मान्यता देण्याची कार्यवाही करावी.

(ब) शासनाचे योजने अंतर्गत निर्माण करण्यात आलेल्या स्वयं सहाय्यता गटांशी निविदा न मागविता संविदा केले जाऊ शकतात. उदा. सु.ज.श.रो.योजना अंतर्गत स्थापन करण्यात आलेल्या स्वयं सहाय्यता गटांकडून कामे केली जाऊ शकतात.

विकास कामांचा दर्जा

४९. नगरपरिषदांच्या विकास कामांच्या गुणवत्तेची / दर्जाची तपासणी करण्याबाबत या संचालनालयाकडून स्थायी निर्देश क्र. ३५ दि. ऑक्टोबर, २००५ निर्गमित करण्यात आले आहे. या स्थायी निर्देशातील सूचनाप्रमाणे गुण नियंत्रण चाचण्या करण्यात याव्यात. शक्य असल्यास त्या ठिकाणी कामाच्या दर्जाबाबत पाहणी करते वेळी लोक प्रतिनिधी, शहराच्या प्रतीष्ठित नागरीक / सेवा भावी संस्थांच्या प्रतिनिधी / पत्रकाराला सोबत ठेवण्याचे प्रयत्न करावे.
५०. कामाच्या गुणवत्ते बाबत कोणतेही तडजोड करण्यात येऊ नये. कामाची गुणवत्ता चांगली राहावी यासाठी मुख्याधिकारी यांनी सर्व उपायोजना कराव्यात.

नगरपरिषदांची देयके प्रदान करण्याबाबत

५१. नगरपरिषदांची देयके प्रदान करण्याबाबत या संचालनालयाचे स्थायी निर्देश क्र. ३० सुधारित दि. २९ ऑक्टोबर, २००५ निर्गमित केले असून त्यानुसार देयक प्रदान करण्याची कार्यवाही करण्यात यावी.
५२. प्रस्तावीत व प्रगतीपथावरील कामा बाबत ची माहिती नगरपरिषदेला सादर करण्यात यावी व त्याची एक प्रत सूचना फलकावर लावण्यात यावी. तसेच प्रत्येक कामासाठी कंत्राटदार नियोजित कामाच्या ठिकाणी (साइटवर) माहिती फलक लावतील याची खात्री करण्यात यावी. निविदा व कराराची प्रत जनतेच्या पाहणीसाठी उपलब्ध असावी व त्याबाबत कोणत्याही प्रकारची गुप्तता नसावी.

स्थायी निदेशाची अमलबजावणी

५३. नगरपरिषदांनी अभिकर्ता नेमण्याबाबत वरीलप्रमाणे मार्गदर्शक तत्वे विहित करण्यात येत आहेत. या निविदा दस्तऐवजामधील अटी व शर्तीमध्ये स्थानिक परिस्थितीनुसार बदल करण्याची नगरपरिषदांना मुभा असेल. स्थानिक परिस्थिती नुसार बदल करताना असा बदल ह्या स्थायी निर्देश, सामान्य बांधकाम विभागा ची नियम पुस्तिका, मध्यवर्ती भांडार खरेदी संघटना, महाराष्ट्र नगरपरिषद लेखा संहिता इ मधील तरतूदी शी सुसंगत असावेत. वरील स्थायी निदेशाचे सर्वसाधारण समेत वाचन करण्यात यावे. कंत्राट देताना स्थायी निदेशातील मार्गदर्शक सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे.

५४. वरील स्थायी आदेश सभागृहाचे पटलावर ठेवण्यात यावा. व त्याची नोंद इतिवृत्तामध्ये घेण्यात यावी.

(सुनील सोनी)

आयुक्त तथा संचालक

नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय

परिशिष्ट-अ

प्रतिज्ञा पत्र

मी / आम्ही याद्वारे असे नमूद करतो की, महाराष्ट्र नगरपरिषद, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम १९६५ चे कलम १६ (१)(आय) व कलम ४४ (१)(ब) तरतुदीच्या, ज्या खाली उद्धृत केलेल्या आहेत, माहिती आहे आणि गंभीरपणे नमूद करतो की, नगरपालिकेशी किंवा नगरपालिकेच्या अधिन किंवा नगरपालिकेच्यावतीने करण्यात येणा-या संविदेमध्ये नगरपरिषदेच्या कोणत्याही नगरसेवकाचा कोणताही हिस्सा किंवा हितसंबंध किंवा आमच्याशी भागोदारी नाही.

कलम १६ (१)(आय) :- यापुढे तरतूद केली असेल त्याव्यतिरिक्त, नगरपालिकेच्या आदेशावरून केलेल्या कोणत्याही कामात किंवा नगरपालिकेशी किंवा नगरपालिकेच्या अधिन किंवा नगरपालिकेच्यावतीने केलेल्या कोणत्याही संविदेत जिचा स्वतःचा किंवा आपल्या भागीदारामार्फत प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षरीत्या कोणताही हिस्सा किंवा हितसंबंध असेल.

कलम ४४ (१)(ब) :- पालिका संदस्य म्हणून किंवा नगरपालिकेच्या कोणत्याही समितीचा सदस्य म्हणून ज्या कोणत्याही बाबतीत कलम १६ चे पोट-कलम (३), खंड (अ), (ब), (क), (ड) व (ग) मध्ये वर्णन केल्याप्रमाणे त्याचा किंवा त्यांच्या भागीदाराचा प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षरीत्या कोणताही हिस्सा किंवा हितसंबंध असेल- मग अशा हिश्याची किंवा हितसंबंधाची किंमत काहीही असो, - किंवा जीत त्याचा अशीलाच्या, प्रकृत्याच्या किंवा इतर व्यक्तींच्यावतीने व्यावसायिकदृष्ट्या त्याचा हिस्सा किंवा हितसंबंध असेल अशा कोणत्याही बाबतीत मतदान करील.

निविदा धारकाचे नांव :-

निविदा धारकाची सही

दिनांक -

साक्षीदाराचे नांव :-

साक्षीदाराची सही

दिनांक -

परिशिष्ट-ब

निविदा दस्तऐवजांची रुपरेखा

1. स्थानिक परिस्थितिरूप व निविदा मागविण्यात येणा-या कामाचे स्वरूप विचारात घेऊन नगरपरिषदा ह्या मध्ये बदल करू शकतात.
2. निविदा सुचनेचा कालावधी
निविदा सूचना दोन प्रकारच्या असू शकतात (सर्व साधारण मुदतीची निविदा, अल्पमुदतीची निविदा) सर्वसाधारण मुदतीचा निविदा मागविण्याच्या कालावधी मध्यवर्ती भांडार खरेदी संघटना यांनी विहित केलेल्या नियमानुसार २१ दिवसांचा असावा. अल्प मुदतीची निविदा कालावधी किमान सात दिवसांचा किंवा मुल्याधिका-यानी ठरविलेल्या कालावधी करीता असावा.
3. निविदा नमुने मिळण्याचा तपशील
निविदा नमुने कॅम्ब्रा, कोठे व कोणत्या दराने पुरविण्यात येतील याची माहिती स्पष्ट असावी. निविदा पत्र मिळण्याचा दिनांक व वेळ तसेच मिळण्याचे ठिकाणाचा संपूर्ण पत्ता इ. तपशील देण्यात यावा. निविदा पत्र रोखीने अथवा नगरपरिषदेने नांवे असलेल्या धनाकर्षाद्वारे देण्यात यावे.

निविदा पत्र कोणाला देण्यात येईल

4. निविदा पत्र मिळण्यासाठी येणाऱ्या प्रत्येक अर्जदाराला निविदा पत्राची किंमत वसूल करून निविदा पत्र देण्यात यावे. निविदा पत्र विक्री करताना अर्जदाराची पात्रता न तपासता मागणी केलेल्या प्रत्येक अर्जदाराला निविदा पत्र विकणे आवश्यक आहे.

निविदा नमुन्याची विक्री किंमत

5. निविदा पत्रांची विक्री पुढे नमूद केलेल्या रकमेनुसार करण्यात येईल. ही रकम नापतावा स्वरूपाची असेल. तसेच निविदा पत्र अहस्तांतरणीय असतील. निविदा पत्रांची विशिष्ट किंमत असल्याने अशा दस्ताएवजांचा हिशेब विहित नमुन्यात ठेवण्यात निविदा सुचनेला जास्तीत जास्त प्रतिसाद मिळणेकामी व पुर्णरी स्पर्धा होणेसाठी निविदा पत्राची किंमत वाजवी असेल अशी असावी. अशी किंमत व्यवसाधारणपणे पुढील प्रमाणे असेल.

अ.क्र.	अंदाजपत्रकीय रक्कम	निविदा पत्राची विक्रीकिंमत (रुपये)
१	रु.१०,०००/- पर्यंत	५०
२	रु.१०,०००/- ते १,००,०००/- पर्यंत	१००
३	रु.१,००,०००/- ते रु.५,००,०००/- पर्यंत	५००
४	रु.५,००,०००/- ते रु.१०,००,०००/- पर्यंत	१,०००
५	रु.१०,००,०००/- पेक्षा जास्त	१,५००

(सुधारणा क्र.न.प्रसं/निविदा मागविणे/०५/प्र.क्र.१५१/०५/९ दिनांक ५ जून, २००६)

निविदेची मान्यता

६. साधारणतः निविदांची मुदत तीन ते सात दिवसाची राहिल. तथापि स्थानिक परिस्थिती पाहून किंवा त्यात तांत्रिक अडचणी असल्यास त्यात बदल करण्यात येऊ शकते.

इसारा रक्कम

७. निविदा सादर करतांना हमी म्हणून इसारा रक्कम अभिकर्त्या कडून घेण्यात येईल. निविदा सादर करणे शक्य व्हावे म्हणून वाजवि इसारा रक्कम घेण्यात यावी. जास्तीत जास्त अभिकर्त्यांनी निविदा सादर केल्याने नगरपरिषदेच्यानं स्पार्धात्मक दर प्राप्त होतील. यासाठी सर्वसाधारण पणे इसारा रक्कम पुढीलप्रमाणे असेल. तथापि मुख्यधिकार्याच्या मते अतिरिक्त हमी असणे आवश्यक असल्यास, मुख्यधिकारी ठरवेल अशी इसारा रक्कम असू शकेल.

अ.क्र.	अंदाजपत्रकीय रक्कम	इसारा रक्कम (रुपये)
१	रु.१०,०००/- पर्यंत	१०००
२	रु.१०,०००/- ते १,००,०००/- पर्यंत	२०००
३	रु.१,००,०००/- ते रु.५,००,०००/- पर्यंत	५०००
४	रु.५,००,०००/- ते रु.१०,००,०००/- पर्यंत	१०,०००
५	रु.१०,००,०००/- पेक्षा जास्त	२०,०००

१) इसारा रक्कम केवळ रोखस्वरूपात न स्विकारता पुढीलपैकी कोणतेही एका स्वरूपात स्विकारण्यात यावे. धनाकर्ष, नागरपरिषदेच्या नावे असलेली मुदत ठेव पावती किंवा बँक गॅरंटी. अशा इसारा रक्कमे वर कोणतेही व्याज देय असणार नाही. निविदे सोबत इसारा रक्कम न भरल्यास निविदा अपात्र ठरविण्यात येईल व अशा अपात्र निविदेचा नगरपरिषदेकडून विचार केले जाणार नाही. अशी स्पष्ट अट असावी.

इसारा रक्कमेचा परतावा

८. ज्या अभिकर्त्या ची निविदा स्विकारण्यात येईल त्या अभिकर्त्या कडून निविदा सुचनेनुसार घेण्यात येणा-या सुरक्षा अनामत मध्ये अशी इसारा रक्कम विनियोजित केल्या जाईल, किंवा अभिकर्त्याने विहित केलेली सुरक्षा अनामत पुर्णपणे जमा केल्यास, पात्र अभिकर्त्याची इसारा रक्कम परत करण्यात येईल. अशी अट असावी.अयशस्वी अभिकर्त्याची इसारा रक्कम, यशस्वी अभिकर्त्याने सुरक्षा अनामत जमा केल्या नंतर, परत करण्यात येईल.

इसारा रक्कमेची जप्ती

९. निविदेच्या वैध कालावधी मध्ये नगरपरिषदेच्या संमती शिवाय निविदा धारकास त्याची निविदा रद्द करता येणार नाही, किंवा अटी व शर्ती त बदल करता येणार नाही. तथापि अशी परिस्थिती उदभवल्यास पूर्वग्रहदुषित शिवाय नगरपरिषद निविदाकाराची इसारा रक्कम जापत करेल व निविदा सुचनेमध्ये नमूद केल्या नुसार योग्यती दंडात्मक कार्यवाही करेल.

निविदेचा खर्च

१०. निविदाकार निविदा सादर करतांना, किंवा सादर करण्याची कार्यवाही करित असतांना, निविदे करीता आलेला सर्व खर्च त्यास सोसावा लागेल. नगरपरिषदेने निविदे सोबत सादर करण्यास सांगितलेल्या सर्व कागदपत्रांचा खर्च व धनाकर्ष स्वरूपात इसारा रक्कम भरण्यासाठी येणारा सर्व खर्च त्यास सोसावा लागेल.

निविदा सादरी करणाची पध्दत

११. नगरपरिषदेने ठरवून दिलेल्या पत्यावर विहित कालावधीत परिपूर्ण भरलेला फॉर्म रजिस्टर पोस्टा द्वारे स्विकारण्याची पध्दत असावी. निविदा सुचनेत नमूद केल्यानुसार निविदा सादर करण्याचे कालावधीमध्ये, नगरपरिषदेने निविदा सादर करण्यासाठी सुचविलेल्या पत्यावर कंत्राटदाराने निविदा सादर करावी. ठरवून देण्यात आलेल्या पत्याशिवाय व विहित केलेल्या कालावधी नंतर कोणतीही निविदा पत्र स्विकारले जाणार नाही. अशी स्पष्ट तरतूद देवण्यात यावी.

१२. निविदा सादर करण्यासाठी नमूद केलेली तारीख जाहिर सुट्टीच्या दिवशी आल्यास, निविदा पुढील कामकाजेचा दिवशी ठरविण्यात आलेल्या पत्यावर व विहित केलेल्या वेळेपर्यंत स्विकारण्यात येईल. निविदा सादर करण्यास साठी प्रस्तावित पत्यांमध्ये बदल करण्यास किंवा पुढील तारीख व वेळे निश्चित करण्या चा नगरपरिषदेस स्वेच्छाधिकार असेल.

१३. निविदा सादर करण्यासाठी दोन ठिकाणे विहित करण्यात यावी.

अ. नगरपरिषदेचे कार्यालय अगर नगर पालीकेच्या स्वेच्छा अधिकारानुसार

ब. तहसिलदार कार्यालयात

निविदा सादर करणे

१४. निविदा दोन लिफाफा पध्दतीने सादर करण्यात याव्यात. तांत्रिक बोलीचा लिफाफा व वित्तिय बोलीचा मोहर बंद लिफाफा एका मोठ्या लिफाफ्या मध्ये घालून, मोठा लिफाफा देखील मोहर बंद करावा. मोठा लिफाफा व त्यामधील दोन्ही लिफाफांवर कामाचे नाव, निविदा उघडण्याचा अंतिम दिनांक व निविदा धारकाचे पूर्ण नांव व पत्ता नमूद केलेले असावे.

१५. लिफाफा क्र.१ हा तांत्रिक बोलीचा व लिफाफा क्र.२ हा वित्तिय बोलीचा असेल. या लिफायामध्ये पुढील बाबी अंतर्भूत असतील.

तांत्रिक बोलीचा लिफाफा क्र.१

अ. इसारा रक्कम रोख स्वरूपात जमा केले असल्यास त्याची पावती किंवा धनाकर्ष / नगरपरिषदेचे नांव असलेली मुदत ठेव पावती / बँक गॅरंटी याची मुल कागदपत्र.

ब. तांत्रिक व आर्थिक क्षमता सिध्द करणारी कागद पत्रे

- क. अनुभव व पात्रता समर्थनार्थ कागद पत्रे
 ड. नोंदणी व परवाने प्रमाणपत्रे
 इ. सविदेमध्ये पदाधिका-यांचा सहभाग नसल्याबाबतचे प्रतिज्ञापत्र
 फ. निविदाकाराच्या वतीने कोणास प्राधिकृत केले असल्यास त्याबाबतचे कुल अखत्यारपत्र किंवा अभिकर्ता अधिकृत विक्रेता असल्याचा पुरावा.

वित्तिय बोलीचा लिफाफा क्र.२

१६. लिफाफा क्र.-२ मध्ये अक्षरी व अंकात नमुद केलेले दर व योग्य पध्दतीने व विहित केलेल्या जागोवर निविदाकाराने स्वाक्षांकित केलेले मूळ प्रतितील निविदा दरपत्रक असावे. दर पत्रकातील दर बोल पेनने किंवा शाईच्या पेनाने लिहिलेले असावेत. नमुद करण्यात आलेले दर सर्व करासह व सर्व खर्चासह असावे. सशर्त दर पत्रक सादर करू नये.

तांत्रिक बोली नुसार निविदा उघडण्याची पध्दत

१७. निविदा सूचनेत नमुद केल्यानुसार निर्देशित केलेल्या दिनांक व वेळे पूर्वी मिळालेल्या सर्व निविदा विहित केलेल्या ठिकाणी निर्देशित केलेल्या दिनांक व वेळेला उघडल्या जातील. निविदा उघडते वेळी निविदाकार किंवा त्याने प्राधिकृत केलेल्या त्याचा प्रतिनिधी व विभाग प्रमुखांचा/पदाधिकारीयांचे उपस्थितीत मुख्याधिका-यानी उघडाव्यात. निविदा उघडतेवेळी वर्तमान पत्राच्या प्रतिनिधीस उपस्थित राहण्यासंबंधी सूचना देण्यात याव्यात. निविदा उघडते वेळी सर्व प्रथम सर्व निविदाकारांनी सादर केलेला तांत्रिक बोलीचा लिफाफा क्र.१ उघडण्यात येईल. या मधील कागदपत्रांची छाननी केल्यानंतर, छाननी अंती पात्र ठरणा-या निविदाकारांनी सादर केलेला वित्तिय बोलीचा लिफाफा क्र.२ सर्व निविदाकारां समोर उघडण्यात यावे

तांत्रिक बोली नुसार निविदांची छाननी

१८. वरील परिच्छेदात नमुद केल्या प्रमाणे सर्व उपस्थितांसमोर उघडण्यात आलेल्या सर्व निविदाकारांच्या तांत्रिक बोलीचा लिफाफा क्र.१ मधील कागदपत्रांची छाननी करण्यात येईल. परिच्छेद १५ मध्ये नमुद केलेली सर्व कागद पत्रे व त्याचा खरेपणा तपासण्यात येईल. प्रत्येक निविदाकाराची पात्रता व इतरबाबी पूर्व ग्रहदुषिता शिवाय तपासण्यात येईल. निविदा काराकडे असलेल्या साधन सामग्री व पात्रकर्मचारी यांची उपलब्धता तपासण्यात येईल. अशा छाननी मध्ये अपात्र ठरलेल्या निविदाकारांना ते का अपात्र ठरले याचे कारणे छाननी पत्रामध्ये नमुद करण्यात यावी. व त्याची माहीती सर्व उपस्थितांना देण्यात यावी.

निविदा फेटाळणे

१९. पुढील परिस्थिती मध्ये निविदा फेटाळण्यात येऊ शकतात.
- निविदे सोबत इसारा स्वकम न भरल्यास
  - परिच्छेद क्र.१५ मध्ये नमुद केलेल्या कोणतेही एक कागद पत्र सादर न केल्यास, किंवा सादर केलेल्या कोणत्याही कागद पत्रामध्ये खरेपणा न आढळल्यास
  - निविदा सादर करतांना भ्रष्ट व कपट मार्गांचा वापर केल्याचे निदर्शनास आल्यास
  - निविदा प्रक्रिये मध्ये नगरपरिषदेच्या निर्णयात प्रभाव पाडण्याचा प्रयत्न केल्यास
  - सशर्त निविदा सादर केल्यास
  - नगरपरिषदेने सक्षम कंत्राटदार निवडणें कामी आवश्यक ठरविलेल्या इतर पात्रता पूर्ण करू शकले नसल्यास

वित्तिय बोली नुसार निविदा उघडणे

२०. तांत्रिक बोलीचा लिफाफा क्र.१ उघडल्यानंतर पात्र कंत्राटदाराचा वित्तीय लिफाफा क्र.२ उघडण्यासाठी किमान २ दिवसाचा कालावधी असेल. i) तदनंतर छाननी मध्ये पात्र ठरलेल्या निविदाकारांचा वित्तिय बोलीचा लिफाफा क्र.२ उघडण्यात यावा.

वित्तिय बोली नुसार निविदाचे मुल्यनिर्धारण

२१. ज्या ठेकेदारांच्या निविदेची स्वकृती झाली आहे व त्याने कामास सुरुवात केली आहे. अशा कोणत्याही ठेकेदारास त्याने पूर्ण केलेल्या कामाचे रनिंग बिल देऊ नये. मात्र सदर अट १ लागू रू. व त्यापेक्षा कमी बिल असलेल्या ठेकेदारास लागू असावी.निविदांच्या छाननीमध्ये पात्र ठरलेल्या निविदाकारांच्या दरांचे तुलनात्मक तक्ता करून व वित्तीय तत्वांचे पालन करून लेखा परीक्षक, लेखापाल, विभाग प्रमुख व मुख्याधिकारी यांनी निविदा स्वकृतीसाठी सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे शिफारस करावी. अशी शिफारस करतांना पुढील बाबींची काटेकोरपणे तपासणी करावी.

- तांत्रिक बोलीच्या छाननी मध्ये पात्र ठरलेल्या निविदा कारास वित्तिय बोलीचा लिफाफा उघडल्यानंतर तांत्रिक बोली करिता अपात्र ठरवता येणार नाही.
- अधिनियमातील कलम ९३ मधील तरतुदीचे अधिन, लघुतम दराची निविदा स्विकारण्यास काही हरकत नसल्यास ती निविदा स्विकारली पाहिजे. तथापि अशी निविदा नाकारायची असल्यास त्या संबंधातील कारणे स्पष्टपणे लेखी नोंदवून ती लेखापरिष्णसाठी उपलब्ध केली पाहिजे.
- प्राप्त निविदा दराबाबत सर्वात कमी दर असलेल्या निविदा काराशिवाय इतर कोणत्याही कंत्राटदाराशी वाटाघाटी करता येणार नाही.
- शासन परिपत्रक क्र. जीईएन १०९३/२३६५/प्र.क्र १२६/९३/निव-१४दिनांक २०.१०.९३ अन्वये अंदाजपत्रकीय स्वकमेच्या १०% पेक्षा अधिक दरांना मान्यता देण्यात येऊ नये.
- निविदांचे दर अंदाजपत्रकीय स्वकमे पेक्षा कमी किंवा जास्त असल्यास याबाबतचे विश्लेषण करून ते योग्य की अयोग्य हे ठरविण्यात यावे.

फेर निविदा मागविणे

२२. निविदा प्रक्रिया पूर्ण करीत असतांना कोणतीही संदिग्धता किंवा त्रुटी राहू नये याची नगरपरिषदेने खबरदारी घ्यावी. तथापि अशी परिस्थिती

उद्भवल्यास नगरपरिषदेचे आर्थिक नुकसान होऊ नये व केलेल्या कराराची अंमलबजावणी यशस्वी होण्यासाठी कोणतीही शंका राहू नये यासाठी नगरपरिषदा फेर निविदा मागवू शकतात अशी फेर निविदा पुढील परिस्थिती मध्ये मागविल्या जाऊ शकतात.

- परिच्छेद ११ नुसार सर्व प्राप्त निविदा फेटाळण्यामुळे
- वित्तिय बोलीचा लिफाफा उघडल्या नंतर तांत्रिक बोलीचा कागदपत्रांमध्ये निविदाकार अपात्र असल्याचे निदर्शनास आल्यास,
- कामाच्या व्याप्ति मध्ये किंवा अंदाजपत्रकीय रकमेमध्ये किंवा करारातील अटी व शर्तीमध्ये पर्याप्त बदल झाल्यास,
- नगरपरिषदेस योग्य वाटतील अशी इतर परिस्थितीमध्ये, कारणे नमूद करून, फेर निविदा मागविण्यात येतील.

फेर आदेश (Repeat order)

२३. मध्यवर्ती भांडार खरेदी संघटनेने खरेदी करताना अवलंबावयाच्या कार्यपध्दती बाबत शासनाने ठरविलेल्या कार्यपध्दतीनुसार, मुळ कार्यदेशातील कालावधी नंतर, सहा महिन्यांच्या कालावधी पेक्षा जास्त नाही अशा कालावधी करीता, नगरपरिषद फेर आदेश देऊ शकते. तथापि पुढील परिस्थिती मध्ये नगरपरिषदांना फेर आदेश देता येतील.

- अत्यावश्यक व तातडीचे काम पूर्ण करण्यासाठी मुळ आदेश दिले असल्यास, अशा कामाचे फेर आदेश देता येणार नाही.
  - निविदेतील दर कमी होण्याची शक्यता नसल्याची किंवा असे दर स्थिर अथवा प्रमाणित असल्याची खात्री कार्यदेश देणा-या प्राधिकरणास असल्यास,
  - फेर आदेशातील कामाची संख्या किंवा कामाची किंमत, मुळ कामाची संख्या किंवा कामाच्या किमती पेक्षा, २००% अधिक नसल्यास,
  - फेर निविदा मागविते वेळी नमूने तपासणीस अनावश्यक वेळ लागत असल्यास
- निविदाकारांची कार्यक्षमता व सचोटीबाबत शंका असल्यास परिस्थितीनुसार अतिरिक्त तारण घेण्यात यावेत.

करार पत्र

२४. करार पत्रामध्ये पुढील तरतूदींचा समावेश असेल

- करार पत्र हे निविदा पत्राचा भाग असेल. निविदा पत्रासोबत करार पत्राचा नमुना जोडलेला असेल. निविदा सुचने मधील अटी व शर्ती कराराचा भाग असतील.
- करारामध्ये नगरपरिषदेचे हीत जोपासणाऱ्या तरतूदी असाव्यात. कराराचा अटी मध्ये कोणतीही संदीधता नसावी. तसेच अशा अटी नगरपरिषदेवर अनिश्चित स्वरूपाचे व अनिश्चित काळाकरीता बोजा निर्माण करण्या-या नसाव्यात.
- कराराचा भंग किंवा शर्ती व अटीनुसार काम न केल्यास कंत्राटदाराला करण्यात येणाऱ्या दंडाची व त्याच्या वसुलीची कार्यपध्दती करारपत्रात नमूद करण्यात येईल. शिवाय करारपत्रातील शर्ती व अटी नगरपरिषद हितास बाधक ठरत असल्यास पूर्वसूचना देवून करारपत्र रद्द करण्याची तरतूद करारपत्रात असावी. नगरपरिषदेने नियुक्त केलेल्या कंत्राटदारासोबत करारपत्र केल्याशिवाय कोणतीही संविदा अंमलात आणली जाऊ शकत नाही. यासाठी अधिनियमातील तरतूदीनुसार नगरपरिषदेने योग्य त्या मुल्याच्या मुद्रांकीत कागदावर कंत्राटदारासोबत करार करावा.
- निविदेच्या स्विकृतीच्या तारखेपासून एक महिन्याच्या आत करारावर स्वाक्षरी करण्यात यावी. करारपत्राच्या वैधतेसाठी अधिनियमातील तरतूदीनुसार करारपत्रावर स्थायी समिती सदस्यांची सही असावी व करारपत्रावर नगरपरिषदेचे मुद्रा उमटवलेली असावी. अमलबजावणीचा तारखेला कंत्राटी करांकरिता लागू असलेले मुद्रांक शुल्क यशस्वी कंत्राटदाराला देणे आवश्यक असेल.

परिशिष्ट-क

अटी व शर्तीचा करार पत्र तयार करण्यासाठी विचारात घ्यावयाच्या बाबी

सेवा पुरविल्या बाबतच्या देयकाचे प्रदान केव्हा व कशा स्वरूपात केले जाईल याची माहिती निविदा सुचनात असावी. देयकांचे प्रदान विहित मुदतीत होत नसेल तर कंत्राटदार जादाचे दर निविदे मध्ये देत असतात पर्यायाने नगरपरिषदेचे आर्थिक नुकसान होते. विहित मुदतीत देयक अदा न केल्यास कंत्राटदार व्याजासह देयकाची मागणी करू शकतील. यासाठी अशा विलंबासाठी किती व्याजदर देण्यात येईल याची माहिती नमूद करण्यात यावी. सेवा करार करण्यापूर्वी पुढील बाबींचा विचार करून प्रारूप संविदा तयार करण्यात यावी.

कामाची व्याप्ती

१. सेवा पुरविण्याकरीता नगरपरिषदांना अभिकर्त्या कडून कशा प्रकारची सेवा अपेक्षित आहे याबाबत स्पष्टता असावी. सेवा करार करीत असताना तो नागरीकांना देय असलेल्या सेवेसाठी असावा.(out put basis) तसेच सेवा करार व्यापक स्वरूपाचे व सर्व साहित्यासह असावे. उदा. घनकचरा व्यवस्थापना अंतर्गत करार करीत असताना शहरातील उराविक क्षेत्रातील सर्व कचराकुडयामधील घनकचरा बंदिस्त वाहनातून दररोज उचलण्याकरीता करार करावा. परंतु असा घनकचरा उचलण्याकरीता किती वाहने व किती मजूर आवश्यक असतील याची संख्या ठरवून करार करू नये. कंत्राटदाराला आवश्यकतेप्रमाणे अपेक्षित सेवा पुरविण्याकरीता गाड्या/मजूर/तांत्रिक कर्मचारी लावण्याची मुभा असेल. असे करताना कामगार कायद्याचे काटेकोरपालन करण्याची जबाबदारी ठेकेदाराची असेल. नगरपरिषदेने कंत्राटदारांमार्फत वापरल्या जाणाऱ्या गाड्या/कर्मचार इ. मोजण्याऐवजी अपेक्षित सेवा पुरविली आहे किंवा नाही याकडे लक्ष पुरवावे.

साहित्य पुरवठा

२. ज्यासेवांकरिता नगरपरिषद करार करणार आहे त्या सेवांकरिता नगरपरिषदे कडून कोणतेही साधन सामग्री स्वतः खरेदी करून देऊ नये. उदा. सार्वजनिक पथदिवे सेवा खाजगीकरणगाचा माध्यमातून उपलब्ध करून घेते वेळी, पथदिवे दुरुस्ती साठी आवश्यक असलेले साहित्य (टयुबलाईट्स,

कवर्स, चोक, बल्ब इ.) नगरपरिषदे कडून उपलब्ध करून दिले जाणार नाही अशी कराया मध्ये अट घालता येते. तथापि कंत्राटदारा मार्फत पुरविण्यात येणारे साहित्य भारतीय मानक ब्युरो यांनी प्रमाणीत केलेल्या दर्जाचे असावे. वाहनासह कंत्राटदारा कडून सेवा उपलब्ध करून घेते वेळी, कंत्राटदाराकडून वापरले जात असलेली वाहने नगरपरिषद ठरवेल त्यानुसार रंगवावे लागतील व अशा वाहनांवर नगरपरिषदेचे नांव उल्लेख पणे दिसेल अशा पध्दतीने लिहीण्यात यावे अशी अट करारामध्ये घालण्यात यावी.

सुरक्षा अनामत

३. ज्या निविदाकारांची निविदा अंतिमतः सक्षम प्राधिकायाकडून मंजूर करण्यात आली असेल त्या निविदाकाराकडून कामाची हमी म्हणून सुरक्षा अनामत घेण्यात यावे यासाठी निविदा सुचनेत नमूद केलेली सुरक्षा अनामत भरण्याबाबत कंत्राटदारास नगरपरिषदेने पत्र द्यावे. सुरक्षा अनामत नगरपरिषद रोखीने, धनाकर्षाद्वारे, नगरपरिषदेच्या नावे असलेल्या मुदत ठेव पावती द्वारे, बँक गॅरंटीद्वारे, किंवा नगरपरिषद ठरवेल त्या पध्दतीने स्वीकारण्यात यावी. नगरपरिषदेने ठरविलेली सुरक्षा अनामत रक्कम कंत्राटदाराने जमा केल्यास, कंत्राटदाराची इसारा रक्कम परत कराता येईल किंवा इसारा रक्कम सुरक्षा अनामत मध्ये समाविष्ट केली जाईल.

i) मुख्याधिका-याच्या मते जादाची हमी घेणे आवश्यक आहे अशावेळी अतिरिक्त सुरक्षा अनामत घेता येईल.

ii) मध्यवर्ती भांडार खरेदी संघटनेच्या मार्गदर्शक सुचने नुसार सुरक्षा अनामत रक्कम ही सर्वसाधारणपणे अंदाजपत्रकीय रकमेच्या किमान ३% रक्कम इतकी असावी. तसेच देयक अदा क रते वेळी देयकातून ७ % रक्कम अशी एकूण १०% रक्कम सुरक्षा अनामत म्हणून घेण्यात यावी.

iii) सुरक्षा अनामती वर कोणतेही व्याज कंत्राटदाराला देय असणार नाही. निविदाकाराची कार्यक्षमता व सचोटीबाबत शंका असल्यास परिस्थितीनुसार अतिरिक्त तारण घेण्यात यावेत.

कायदेशि देणे

४. कंत्राटदाराने नगरपरिषदेने ठरविलेली सुरक्षा अनामत जमा केल्यानंतर व विहित केलेल्या पध्दतीने करारनामा केल्यानंतर नगरपरिषदेकडून कंत्राटदाराला कार्यदेश दिले जातील. अशाकार्यादेशामध्ये काम पूर्ण करण्याचा कालावधी, मंजूर करण्यात आलेला दर, करारपत्राचा दिनांक इ. तपशिल नमूद करण्यात यावा.

कामाचा कालावधी

५. सेवा पुरविण्याकरीता कंत्राटदाराची नियुक्ती किती कालावधीकरीता करण्यात येणार आहे त्याची स्पष्टता निविदा सुचनेमध्ये असावी. वरील प्रमाणे कराराचा कालावधी ठरवितांना सेवा पुरविण्यासाठी कंत्राटदाराला स्वतःची साधनसामग्री गुंतवणूक करणे आवश्यक असल्यास असे करार दिर्घ मुदतीचे म्हणजे ३ ते ७ वर्ष या कालावधीकरीता असू शकतात. ज्या सेवेसाठी अभिकर्त्याला गुंतवणूक करावी लागणार नाही अशा वेळी सेवा करार एक वर्ष ते तीन वर्ष मुदती करीता कराता येतील.

कामाचे पर्यवेक्षण

६. कंत्राटदारा मार्फत करण्यात येत असलेल्या कामांची तपासणी नगरपरिषदेचे कोणत्या प्राधिकारी कडून केली जाणार आहे त्याची स्पष्टता असावी. शक्य असल्यास अशा पर्यवेक्षणासाठी एक समिती असावी आणी या समिती मध्ये लोक प्रतिनिधि, शहराचे काही प्रतिष्ठित नागरीक, पत्रकार इत्यादी असू शकतात. वरील समितीद्वारे झालेल्या मुल्यांकन अहवाल हे शक्यतो आमसभेसमोर / सुचना फलका वर ठेवण्यात यावे.

कामाचे मुल्यमापन

७. कामाचे मुल्यमापन कशा प्रकारे करण्यात येणार आहे ही बाब स्पष्ट असावी असे निकष सेवा पुरविण्याचे अंतिम उद्दिष्ट काय आहे व ते साध्य झाले किंवा नाही ही बाब तपासण्यासाठी असावेत. मुल्यमापन हे संख्यात्मक (Quantity) नसुन गुणात्मक (Quality) असावे. तसेच ते साधन सामग्रीचे संख्येवर (In put basis) वर उदा. सेवे करीता किती कामगार लावण्यात येणार आहेत, किती वाहने वापरली जाणार आहेत इ. नसावा.

कामगार कायद्यांची पूर्तता

८. अमलात असलेल्या कामगार कायद्यांची पूर्तता करण्याची जबाबदारी अभिकर्त्याच असेल.

दंड

९. कामाच्या व्याप्ती नुसार अभिकर्ताने सेवा उपलब्ध करून दिल्यास किती दंड केला जाईल व त्याची वसुली कशा प्रकारे केल्या जाईल याची स्पष्टता असावी. करारातील तरतूदीबाबत वाद निर्माण झाल्यास वादाचे निराकरण कसे केले जाईल यासाठी निविदे मध्ये स्पष्ट उल्लेख असावा.

बोनस

१०. कंत्राटदारा मार्फत सेवा घेत असताना, कंत्राटदाराने काही अभिनव उपक्रम राबवुन नगरपरिषदेला सदर सेवे वरील खर्चा मध्ये बचत साध्य करणे शक्य झाल्यास कंत्राटदाराला बोनस देण्याची तरतूद असावी. उदा. पथादिवे परिरक्षण करण्यासाठी कंत्राटदाराला कंत्राट दिल्यानंतर , त्याने वीज बचतीचे उपकरणे वापरुन नगरपरिषदेच्या वीज बिलांमध्ये बचत साध्य केल्यास कंत्राटदाराला अशा बचती वरील विशिष्ट प्रमाणाची रक्कम बोनस म्हणून देय होऊ शकेल.

वापरण्यात येणा-या बाबींवरील भाव वाढ

११. कामाची अमलबजावणी करताना वापरण्यात येणा-या कोणत्याही बाबीचे बाजार भाव वाढल्यास सर्वसाधारण पणे अशा भाववाढीसाठी निविदेतील दरांमध्ये वाढ देण्यात येऊ नये. अल्पमुदतीचा करारांमध्ये अशी भाववाढ कोणत्याही परिस्थितीत देऊ नये. तथापि जास्त मुदतीचा करारांमध्ये थाबात विचार होऊ शकतो अशी भाव वाढ दयावयाची झाल्यास ती वर्षातुन एकदा देण्याचा विचार करावा. भाव वाढ ही प्रसिध्द झालेल्या घाऊक किंमत निर्देशांक (Whole sale price index), पेट्रोल/डिझेल मधील दर वाढ इ. वर आधारित असावी. तथापि कामगार वेतना वरील भाववाढ देता येणार नाही.

देयकाचे प्रदान

१२. सेवा पुरविल्या बाबतच्या देयकाचे प्रदान केव्हा व कशा स्वरूपात केले जाईल याची स्पष्टता करारा मध्ये असावी. विहित मुदतीत देयक अदा न केल्यास कंत्राटदार व्याजासह देयकाची मागणी करू शकतील यासाठी अशा विलंबासाठी किती व्याजदर देण्यात येईल याची माहिती नमूद करण्यात यावी.

कराराचे समाप्ती करण

१३. कोणत्या परिस्थिती मध्ये करार संपवता येईल याची माहिती देण्यात यावी. अशा कालावधीमध्ये कामाचे मुल्यांकन किती कालावधी नंतर करण्यात येईल व त्यानुसार करार पुढे चालू ठेवायचा किंवा नाही या बाबत निर्णय घेण्यात येईल याची माहिती निविदा पत्रात देण्यात यावी. तसेच कोणत्या परिस्थिती मध्ये करार मुदत पूर्व संपविण्यात येईल ह्या तरतूदी स्पष्ट असाव्यात.

सुरक्षा अनामत जप्ती

१४. निविदेच्या वैध कालावधी मध्ये नगरपरिषदेची संमती शिवाय निविदा धारकानी निविदा रद्द केल्यास किंवा करारातील कोणत्याही अटी व शर्ती चा भंग केला असल्यास नगरपरिषद सुरक्षा अनामत जप्त करू शकते.

सुरक्षा अनामत परत

१५. करारातील अटी व शर्ती नुसार कंत्राटदाराने कामपूर्ण केले असल्यास व कंत्राटदारा कडून त्यांनी केलेल्या कामाबाबत कोणतीही रक्कम नगरपरिषदेस येणे नसल्यास, सुरक्षा अनामत परत करण्यात यावी. करार संपल्यावर, किंवा मुख्याधिका-यांच्या मते या पेक्षा अधिक कालावधी नंतर सुरक्षा अनामत परत करण्यात यावी.